

PARTICIPAREA CIVICĂ A ELEVILOR DIN PERSPECTIVA DREPTURILOR OMULUI

Suport de curs

Proiect implementat de:

MANNRÉTTINDASKRIFSTOF/
ICELANDIC HUMAN RIGHTS

Curs elaborat de Asociația Active Yourope în cadrul proiectului IRAD, “Implică-te responsabil, acționează și decide!”.

Proiect derulat de Asociația Active Yourope în parteneriat cu Icelandic Human Rights Centre, cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Granturilor SEE și Norvegiene 2014-2021; pentru mai multe informații accesați www.eeagrants.org.

„Lucrăm împreună pentru o Europă verde, competitivă și incluzivă”.

Cuță Nicolae

Iunie 2022

[HTTPS://WWW.ACTIVEYOUROPE.RO/IRAD/](https://www.activeyourope.ro/irad/)

I. Drepturile omului

Cum îi ajutăm pe elevii noștri să fie conștienți de drepturile și responsabilitățile lor ca cetățeni? Întreaga abordare a educației civice se bazează pe filosofia drepturilor omului, care constituie fundamentul unei conviețuiri pașnice. Pentru că drepturile omului îi vizează pe toți oamenii, acestea reglementează familia și comunitatea, politica națională și internațională.

Deoarece în domeniul educației civice predarea și învățarea trebuie să îi stimuleze pe elevi să:

- găsească relații cu propria sferă de viață și experiență;
- stabilească legături cu propria scală de valori;
- faciliteze întâlniri cu alți oameni;
- stabilească legături cu propria regiune;
- descopere legături cu situația politică actuală și cu trecutul istoric;
- analizeze informațiile din mass-media

Activitățile didactice specifice predării drepturilor omului trebuie să vizeze următoarele competențe sociale sau de participare:

- a) stabilirea legăturilor cu comunitatea (vizita elevilor la Consiliul Local)
- b) interacțiuni cu membrii comunității (interviuri, întâlniri)
- c) implicarea elevilor în inițierea de acțiuni la nivel comunitar, reacții la decizii locale

Aplicații didactice:

1. Formulați o listă cu cele mai importante întrebări legate de drepturile omului.
2. Căutați pe internet imagini și texte care să ilustreze problematica drepturilor omului. Realizați o colecție de fotografii sau caricaturi relevante pentru drepturile omului.
3. Căutați și vizitați site-uri care oferă informații și resurse relevante pentru drepturile omului. Faceți o listă a celor mai importante site-uri, pe care să o aveți în portofoliu.

Aceste informații vă vor fi utile atunci când veți dezvolta proiecte la clasă, de exemplu pe formatul Webquest.

<http://www.unhchr.ch/udhr/lang/rum.htm>

<http://www.coe.ro/drepturile.html>

www.un.org/av/photo/hr.htm

<http://www.hrweb.org/>

www.un.org/rights/

<http://www.oado.ro/>

www.amnesty.org

http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legi_drepturi.php

http://www.civica-online.ro/concepte/drepturile_omului.html

<http://www.dadalos-europe.org/rom/>

Serverul educațional dadalos oferă un complex tematic centrat pe întrebările: Ce sunt drepturile omului? Cum au apărut? Ce înseamnă drepturile omului pentru mine?, Cine veghează la respectarea lor?

4. Vizionați materiale video referitoare la educația pentru cetățenie democratică pe site-ul <http://www.teachers.tv>. Analizați abordările ilustrate în film. Comentați cu colegii abordările metodice și situațiile de învățare; depășiți cadrul educației civice și culturii civice și comparați aceste abordări cu cele specifice altor discipline obligatorii sau opționale din gimnaziu sau liceu: sociologie, psihologie, economie, educație antreprenorială, competențe în mass media. Reflectați asupra calității învățării la aceste discipline ca beneficiari (elevi).

5. Comparați programele disciplinelor menționate. Elaborați un scurt eseu în care să susțineți una dintre ideile de mai sus. Atașați-l la portofoliu.

De aplicat la clasă

La clasă putem folosi cât mai multe dintre resursele accesibile din afara școlii. Trăim într-o lume încărcată de stimuli vizuali. Suntem înconjurați de imagini. Și în manualele de educație civică sunt oferite imagini pentru a oferi conținuturi semnificative și a construi situații de învățare relevante. Folosirea imaginilor prezintă o serie de avantaje: dezvoltă spiritul de observație, formează empatia, capacitatea de înțelegere față de oamenii prezentați în imagini, spiritul de cooperare.

La clasă, puteți urma câteva etape ale analizei imaginilor:

- a) Descrieți imaginile: Ce credeți că a încercat autorul fotografiei/ caricaturii/ schiței să sugereze? Care este din punctul tău de vedere semnificația acestei imagini? Care este interpretarea voastră/ a grupului vostru?
- b) Aplicați imaginea în alte contexte: Ce vă amintește imaginea? La ce evenimente similare vă duce cu gândul? Ce legături găsiți între realitatea prezentată în acea imagine și realitatea din jurul nostru?
- c) Evaluarea imaginii : ce emoții, sentimente vă evocă imaginea ? ce credeți că ar trebui făcut în legătură cu problema prezentată în imagine ?

Resurse suplimentare pentru activități în școală: Cele mai eficiente modalități de educație pentru drepturile omului sunt activitățile prin care elevii se implică direct în promovarea și apărarea drepturilor în comunitățile în care trăiesc.

- Organizarea unor “colțuri”/ cluburi ale drepturilor omului în școală
- Organizarea de spectacole legate de drepturile omului și prezentarea lor unui public divers – pe stradă, în săli de spectacol, școli, etc.
- Organizarea de concursuri de desene și afișe, poezie, eseuri, pe teme de drepturile omului
Concurs sportiv Cupa drepturile omului
- Turnee ale unei trupe de teatru, muzică, etc. prin care să se promoveze drepturile omului
- Întâlniri cu personalități care militează pentru drepturile omului
- Publicarea de articole în presa locală / stabilirea unei rubrici permanente dedicate problematicii drepturilor omului
- Emisiuni radio/ TV
- Introducerea unor teme/ articole despre drepturile omului pe etichetele unor produse foarte solicitate
- Seri de lectură/ vizionări de filme la biblioteca din localitate
- Organizarea unei expoziții mobile pe teme de drepturile omului
- Conceperea de scrisori către autorități prin care se face publică poziția în legătură cu un caz/ problemă de încălcare a drepturilor omului

- **Activități de strângere de fonduri pentru persoane defavorizate din comunitate realizarea de sondaje de opinie în comunitate referitoare la probleme/ aspecte legate de drepturile omului.**

II PARTICIPAREA ESTE UN DREPT

Ce înseamnă participarea?

Participarea = informare, implicare, exprimarea opiniei, luare a deciziilor, punere în practică a intereselor, drepturilor și obligațiilor

Participarea se referă la "posibilitatea fiecărei persoane de a avea locul său în societate și de a contribui la dezvoltarea acesteia, la diferite niveluri. Participarea este un element crucial pentru stabilitatea democratică, în care oamenii se implică în luarea deciziilor - un drept fundamental al fiecărei persoane. (...) Participarea la viața comunității, la toate nivelurile, depinde de disponibilitatea și de capacitățile persoanelor de a se implica alături de ceilalți.

Participarea înseamnă implicare în adoptarea deciziilor care privesc individul și/sau comunitatea din care face parte. Prin participare, tinerii își dezvoltă respectul față de sine și față de ceilalți, capacitatea de ascultare a opiniilor celorlalți, competențele decizionale și spiritul de responsabilitate. Rolul profesorului este acela de a facilita, de a "sprijini" participarea tinerilor în procesul de învățare. În școală, regulamentul intern, orarul și curriculum-ul pot determina măsura în care este realizabil idealul participării, iar activitățile trebuie adaptate condițiilor concrete.

Participarea este un drept al fiecărui copil, stabilit de către Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului. România a adoptat această Convenție în anul 1990, iar din anul 2005, în țara noastră se aplică și Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului care asigură fiecărui copil dreptul la participare.

Toți copiii au astfel **dreptul de a fi informați cu privire la lucruri care îi afectează și interesează!** Ei au puterea de a schimba lumea, iar pentru aceasta trebuie să își **exprime opinia și să participe la luarea deciziilor** care îi privesc. Ei pot acționa singuri sau împreună (uniți în cluburi, asociații, organizații, grupuri de

inițiativă etc.) pentru a-și exprima interesele, drepturile, pentru a produce schimbări pozitive în propria lor viață.

Participare civică

Cum îi convingem pe elevii noștri să fie activi în comunitățile în care trăiesc? Un studiu amplu realizat în România¹ a relevat faptul că “cetățenia nu este învățată prin metode formale. Orele de educație civică din școala generală furnizează numai conceptele cheie. Cele mai eficiente strategii sunt cele care implică problematizarea, situațiile concrete în care oamenii trebuie să reacționeze, în contextul parteneriatului școlar cu alte instituții.”

Aplicație didactică: prezentare cu exemple furnizate de elevi.

De ce este bine să participăm?

- Prin participare, vă descoperiți pe voi înșivă, aflați ce vă place să faceți și ce nu, aflați la ce vă pricepeți cel mai bine, descoperiți lucruri noi, altfel spus, învățați;
- Veți ști unde și cum să căutați informații care vă interesează și veți descoperi care sunt persoanele ce vă pot sprijini în ceea ce doriți să realizați;
- Prin participare învățați să faceți un plan pe care să îl puteți respecta, învățați să vă analizați acțiunile și proiectele voastre, să vă adaptați schimbărilor apărute;
- Vă veți dezvolta simțul responsabilității, capacitatea de luare a deciziilor și veți ști să evitați riscurile, situațiile periculoase, devenind astfel mai puternici;
- Vă veți face ascultați, cunoscuți, iar ideile și părerile voastre vor fi puse în aplicare;
- Veți învăța cum să lucrați împreună, în echipă și vă veți cunoaște mai bine unii pe ceilalți.

Elevii nu trebuie să uite că a participa înseamnă și a accepta responsabilități:

¹ Cum se învață cetățenia activă în România? coordonator Hatos Adrian, 2004

- responsabilitatea de a duce la bun sfârșit ceea ce s-au angajat să facă, dedicand timp, pasiune și efort;
- responsabilitatea de a respecta normele și regulile mediului în care trăiesc;
- responsabilitatea de a nu face rău, prin acțiunile lor, altor persoane.

Vedem astfel că participarea înseamnă o punere în practică nu doar a drepturilor dar și a obligațiilor, a responsabilităților copiilor. Nu este însă un proces forțat, ci participă doar cei își doresc acest lucru.

Prin interacțiunea cu adulții, tinerii își formează capacități de comunicare, de organizare a activităților, de anticipare a consecințelor acțiunilor lor.

Pe fondul deficitului democratic al societăților, reflectat prin apatia cetățenilor, participarea scăzută la viața comunității, lipsa de interes pentru viața politică, rata scăzută a participării la vot și lipsa de încredere în instituțiile statului, se vorbește din ce în ce mai mult despre învățarea participării încă din perioada școlii. Însă școala nu este unica instituție care să-i familiarizeze pe elevi cu viitoarele roluri specifice cetățeniei active. Familia, comunitatea locală, societatea civilă sunt parteneri indispensabili ai școlii în acest proces. Elevii trebuie aibă într-o primă fază o înțelegere a democrației ca mod de viață, care poate fi extinsă treptat și dezvoltată prin înțelegerea democrației ca tip de societate și, în final, ca formă de guvernare.

Societatea civilă

Definiție: societatea civilă este cel mai simplu termen pentru a descrie un întreg sistem de structuri, care implică cetățeanul în diferitele sale ipostaze, de *membru într-o organizație neguvernamentală*, într-un *sindicat* sau într-o *organizație patronală*.

Exemple de instituții ale societății civile:

- organizații nonguvernamentale (ONG-uri)
- organizații comunitare ("Community-Based Organizations")
- asociații profesionale
- organizații politice
- cluburi civice
- sindicate
- organizații filantropice

- cluburi sociale și sportive
- instituții culturale
- organizații religioase
- mișcări ecologiste

În timp ce contractul social este menținut prin amenințarea forțelor exterioare ale Statului, un angajament este menținut printr-un sentiment interiorizat al identității, rudeniei, loialității, obligației, datoriei, responsabilității și reciprocității. Contractul social dă naștere statului și instrumentelor sale – guverne, partide și rezolvării mediate a conflictelor. Angajamentul dă naștere unor instituții total diferite – familii, comunități și asociații voluntare, care reprezintă baza societății civile.

Organizațiile neguvenamentale - asociații sau fundații, syndicatele, uniunile patronale sunt actori ai societății civile, care intervin pe lângă factorii de decizie, pe lângă instituțiile statului de drept pentru a le influența, în sensul apărării drepturilor și intereselor grupurilor de cetățeni pe care îi reprezintă. Societatea civilă este formată din cetățeni, asociați sub diferite forme, care au aceleași interese și care își dedică timpul, cunoștințele și experiența pentru a își promova și apăra aceste drepturi și interese.

Prezența societății civile contribuie în mod pozitiv la consolidarea și persistența democrației. Societatea civilă acoperă spațiul cultural dintre individ și stat, fiind considerată factorul determinant al succesului sau eșecului democrației.

Societatea civilă este structurată și organizată, ca set de grupuri intermediare cu organizare proprie, care:

1. sunt relativ independente atât de autoritățile publice, cât și de unitățile private de producție și reproducție, adică de firme, respectiv familii;
2. sunt capabile de a lua hotărâri și de a acționa colectiv în scopul apărării sau al promovării propriilor interese și pasiuni;
3. nu încearcă să ia locul agenților statali sau unităților de producție private și nici să accepte responsabilități pentru guvernarea întregii societăți;
4. sunt de acord să acționeze conform unor reguli civile prestabilite, care presupun respectul reciproc.

În societățile pluraliste, societatea civilă a obținut un loc foarte important, constituind una dintre formele cele mai importante de apărare a indivizilor și grupurilor umane în fața expansiunii statale și furnizînd mijloacele de influențare a deciziilor politice.

Grupul de presiune – lobby este cel mai efficient, a devenit o componentă a sistemului politic. Grupul de presiune este forma specifică prin care se articulează, se agregă și se exprimă varietatea intereselor dintr-o societate pluaralistă. Presiunea este exercitată atât asupra partidelor politice, cât și asupra instituțiilor de putere – parlamente și guverne – mai nou asupra instituțiilor Comunității Europene prin forme extrem de variate și specifice de la o țară la alta. Cele mai active, pe canalul influențării sociale sunt minoritățile etnice, culturale sau religioase, unele dintre ele devenind adevărate centre de polarizare politică sau de putere.

Un studiu la nivel European arată că procentul celor care declară că aparțin cel puțin unei asociații este de 29,8% în Vest (în medie), în timp ce în fostele țări comuniste din Est este de 18,3 %. Această situație se asociază cu o serie de variabile:

- *Nivelul de educație* – cel mai important predictor al angajamentului civic
- *Dezvoltarea economică*: cu cât este mai mare inegalitatea economică, cu atât e mai scăzută participarea asociativă
- *Stadiul de dezvoltare democratică*: atunci când democrația funcționează, costurile acțiunii colective scad, cetățenia fiind participativă
- *Voluntariatul*: membrii asociațiilor voluntare sunt mai înclinați spre toleranță, încredere și sunt mai interesați și implicați în politică.

Importanța societății civile în Romania
(www.fndc.ro/comunitate/societatea_civila.html - 20)

Din 1989, după căderea comunismului, România trece printr-o perioadă de tranziție de la un sistem economic centralizat la economia de piață. De asemenea, cetățenii și-au câștigat dreptul la asociere și libertatea de expresie. Astfel, pe parcursul celor 16 ani de tranziție, mii de organizații neguvernamentale s-au alăturat presei, grupurilor educaționale, sindicatelor, patronatelor și chiar cetățenilor de rând, în efortul acestora de a contribui la dezvoltarea României.

Cresterea economică, posibilitatea găsirii unui loc de muncă, creșterea nivelului de trai și a oportunităților de a avea succes sunt numai câteva dintre beneficiile unei societăți civile democratice. O țară care are rețele formale și informale

de oameni care interacționează și colaborează pentru îmbunătățirea nivelului lor de trai are șansa unei creșteri economice puternice și își clădește un zid de apărare împotriva guvernărilor abuzive. Aceste grupuri/rețele dau glas problemelor celor marginalizați care ar putea fi ignorați, neglijați sau abuzați de către societate.

O societate civilă dezvoltată întărește și îmbunătățește valorile democrației, reponsabilitatea și consecvența în eforturile de creștere a nivelului de trai al cetățenilor unei țări.

Societatea civilă este un concept care trezește interesul tot mai larg al celor care stabilesc politicile și strategiile practicanților dintr-o gama largă de domenii, cuprinzând mediul, educația, asistența socială și sănătate. Se vede din ce în ce mai limpede că societățile de succes depind de relații active, angajate, între **individ și stat**, care sunt adeseori exprimate prin apartenența la asociații independente din cel de-al treilea sector.

Stimularea participării este strâns legată de dezvoltarea unei culturi democratice la nivelul școlii și la nivelul comunității, prin:

- promovarea egalității dintre persoane, atât în ceea ce privește drepturile, cât și responsabilitățile;
- respectarea drepturilor și a demnității fiecăruia, fără nici un fel de discriminare;
- asigurarea libertății de exprimare și valorizarea fiecărei persoane;
- soluționarea conflictelor prin dialog și negociere;
- "practicarea dialogului, a negocierii, a cooperării și realizarea consensului în situații cotidiene (fumatul în școală, punctualitatea, fondurile pentru autobuzul școlii, alegerea în consiliile școlare, muzica în școală, raportul elev-profesor, disciplina în curtea școlii etc.)"¹⁹;
- "încurajarea muncii în echipă și a învățării prin cooperare precum și a unei atmosfere amicale și neautoritare de lucru în clasă"²⁰;
- stimularea preocupării pentru interesul comun, pentru bunăstarea comună și a calității de membru, a sentimentului de apartenență;
- încurajarea cooperării și a asumării responsabilităților; stimularea parteneriatelor la diferite niveluri (local, regional, național sau internațional);

- conștientizarea prejudecăților și prevenirea discriminării și a marginalizării indivizilor sau a grupurilor.

Participarea elevilor la viața școlii și a comunității nu trebuie înțeleasă ca referindu-se exclusiv la activitățile extracurriculare sau exclusiv la luarea deciziilor.

Participarea se realizează prin: informare, reflecție, adoptarea unei poziții față de o situație sau față de o opinie, consultare, cooperare, inițierea unor acțiuni, participare la decizie. Toate aceste fațete ale participării se pot manifesta **la nivel individual și/sau la nivel colectiv**. În funcție de modul în care fiecare elev este implicat, distingem între:

- **participare directă**, atunci când fiecare are posibilitatea implicării directe și comunicării propriului punct de vedere: grupuri de inițiativă, discuții de grup în consiliile elevilor sau alte structuri etc.;
- **participare indirectă** sau prin reprezentanți, atunci când elevii sunt reprezentați de un membru ales sau de o delegație.

Modele de participare politică

- **integrarea tinerilor în procesele de luare a deciziilor politice:** consilii municipale ale tineretului, forumuri ale tineretului, parlamente ale tineretului, audiențe pentru tineri;
- **participare orientată spre acțiune:** strângerea de semnături, demonstrații, angajare activă în grupurile de protecție a mediului înconjurător sau a animalelor, opoziție politică, pichetare, campanii de informare;
- **inițiative asociative:** organizații de tineret, cluburi, centre ale tineretului, asociații sportive;
- **alte asociații pentru petrecerea timpului liber:** munca pentru tinerii angajați și studenți, avocați ai poporului, susținători ai copiilor și ai tinerilor, comisari pentru copii.

Conținutul participării include:

- aspecte legate de organizarea și funcționarea clasei sau a școlii - stabilirea normelor de organizare a clasei/ școlii, stabilirea normelor care

guvernează relația dintre colegi, relația profesor-elev, proiecte, regulamentul intern etc.

- aspecte legate de rezolvarea conflictelor;
- aspecte privind relația cu comunitatea locală; alte parteneriate ale școlii cu instituții sau cu persoane;
- respectarea drepturilor fiecăruia, a nevoilor și intereselor elevilor;
- curriculum-ul școlar și evaluarea, în special curriculum-ul la decizia școlii;
- activități extrașcolare;
- ajutorarea unor membri ai comunității școlare; ș.a.
-

O tipologie a formelor de participare a elevilor în școală și comunitate

1. Structuri participative

- Consiliul elevilor, la nivelul clasei, al școlii, al județului și al țării;
- Birou de presă
- Purtător de cuvânt (al clasei, al școlii sau al Consiliului elevilor);

2. Participarea elevilor în procesul de predare-învățare

- oferta curriculară - stabilirea disciplinelor opționale;
- proiecte ale clasei;
- metode interactive, etc.;

3. Activități extrașcolare

- festivități;
- proiecte școlare;
- parteneriate cu alte școli, acțiuni și proiecte comune;
- competiții școlare etc.;

4. Participare la viața comunității

- proiecte de participare a elevilor la viața comunității;
- campanii de informare și de educație a populației;
- acțiuni ecologice;
- festivități;
- voluntariat;
- ajutorarea elevilor sau a persoanelor aflate în situații dificile; etc.

Consiliile elevilor

Consiliile elevilor reprezintă cea mai răspândită structură de participare a elevilor în școlile din țara noastră, înființarea lor fiind impusă prin reglementări centrale.

Art.105. (1) În fiecare unitate de învățământ de stat și particular, se constituie **consiliul elevilor**, format din liderii elevilor de la fiecare clasă.

(2) **Consiliul elevilor** funcționează în baza unui regulament propriu, avizat de conducerea unității de învățământ și care este anexă a regulamentului intern.

(3) **Consiliul elevilor** își desemnează reprezentanții, elevi din clasele a IX-a – a XII-a/ a XIII-a sau din învățământul postliceal, pentru a participa la ședințele Consiliului de administrație al unității de învățământ.

Selecție din drepturile menționate în Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar Capitolul VII, Secțiunea a3-a

Consiliul elevilor este o organizație a elevilor, creată pentru a reprezenta interesele elevilor la nivelul instituției de învățământ. La nivelul școlii, Consiliul elevilor este format din reprezentanți ai fiecărei clase, aleși în mod democratic. Structura de conducere a unui consiliu variază în funcție de dimensiunea școlii și de nevoile concrete identificate. De regulă, este condus de un președinte, asistat de un vicepreședinte și un secretar.

Gradul real de funcționalitate al acestor structuri diferă de la o școală la alta, în funcție de angajamentul fiecărei instituții de învățământ față de dezvoltarea unei culturi democratice și de sprijinire a unei participări autentice a elevilor la viața școlii.

Stimularea inițiativei

Elevii doresc să participe. Ei manifestă interes pentru implicare, au spirit de inițiativă sau aderă la inițiativele altora. Cu toate acestea, ei au nevoie de sprijin pentru ca demersurile lor să fie cu adevărat utile pentru ei și pentru cei din jur. Inițiativa elevilor este rezultatul mai multor pași. Unii pași îi privesc în mod individual (de exemplu, pasul referitor la reflecție). Alți pași necesită sprijin din partea unor persoane abilitate (de exemplu, pasul referitor la acțiune). A acționa înseamnă a avea inițiative. În acest caz, inițiativele sunt rezultatul unor informări, reflecții, asumare de atitudini individuale. Dialogul, decizia și acțiunea sunt metode de cooperare cu ceilalți.

Ca forme de lucru pot fi utilizate următoarele tehnici:

- dezbaterile diverselor cazuri;

- simularea anumitor procese sau a activității anumitor instituții;
- elaborarea și implementarea de proiecte;
- elaborarea și propunerea de soluții privind problemele comunitare.

Stimularea inițiativei este rezultatul intereselor elevilor și al abilităților cadrelor didactice - ca facilitatori și moderatori. De aceea, cadrele didactice trebuie să manifeste foarte multă înțelegere, receptivitate, îngăduință și să ofere mereu un răspuns la solicitările elevilor și ale comunității.

Negocierea

Negocierea este o metodă de lucru prin care elevii au posibilitatea să învețe cum să comunice eficient și pe înțelesul tuturor, astfel încât să-și atingă obiectivele. Această metodă, fiind caracterizată prin dinamism, oferă posibilitatea elevilor să-și stabilească o serie de obiective, apoi să ajungă la o înțelegere comună, care să fie acceptată de toți cei implicați. Condiția esențială a acestei metode este existența a cel puțin două părți care să aibă propriile obiective. Procesul de negociere reprezintă, în primul rând, o dezbatere asupra obiectivelor fiecărei părți. În al doilea rând, fiecare parte trebuie să fie conștientă că, la sfârșitul dezbaterilor, va rezulta un obiectiv comun. Negocierea le oferă prilejul argumentării propriilor opinii, confruntării cu opiniile altora, identificării și stabilirii unor soluții comune. Temele stabilite pentru negociere pot fi diverse. La nivelul elevilor, tehnica negocierii reprezintă și o metodă de stimulare a discuțiilor referitoare la cele mai importante probleme ale mediului școlar sau ale comunității.

Specificul acestei metode este că necesită stabilirea unor norme, a unui cadru al comunicării. Pentru ca o negociere să aibă succes, trebuie creat un cadru prielnic pentru discuții, fundamentat pe încredere și respect reciproc. În acest scop, elevii vor elabora un set de reguli privind procesul de negociere. Totodată, negocierile se pot purta în cadrul unei teme de discuție. De aceea, pentru a respecta tema și regulile stabilite, este nevoie ca elevii să-și aleagă de fiecare dată câte un moderator al procesului de negociere. În concluzie, prin metoda negocierii elevii pot învăța cum să respecte regulile și normele de comportament în societate, să-și formuleze propriile opinii argumentate, să contra-argumenteze și să susțină argumentele altora, să ajungă la un acord comun, fără ca acesta să lezeze opiniile și interesele altora.

Lucrul în grup

Modul cel mai dinamic de participare a elevilor la viața mediului școlar și a comunității este lucrul în grup. Grupul reprezintă un număr de persoane care cooperează pentru realizarea unui scop comun sau unei sarcini. Acest mod de lucru presupune combinarea diferitelor competențe, experiențe și atitudini referitoare la anumite procese și acțiuni. Calitatea muncii în echipă se calculează prin satisfacția fiecărui participant la acest mod de lucru.

Lucrul în grup se caracterizează printr-o serie de avantaje, descrise în continuare.

- Încurajează responsabilitatea!

Preocuparea pentru calitatea îndeplinirii sarcinii este rezultatul unei munci bazate pe încrederea în capacitățile și cunoștințele fiecăruia. Lucrul în grup valorifică toate capacitățile și cunoștințele membrilor grupului.

- Dezvoltă competențele de comunicare!

Lucrul în grup valorifică opiniile fiecărui membru, astfel fiecare participant ascultă opinia și soluția celuilalt și își poate expune propria opinie. Membrii echipei sunt stimulați să-și argumenteze propriile opinii, să reflecteze asupra opiniilor proprii și ale celorlalți, să analizeze cele mai bune soluții.

- Dezvoltă cooperarea!

Lucrul în grup contribuie, prin eliminarea concurenței individuale, la consolidarea relațiilor dintre membri. Cooperarea le permite elevilor să se focalizeze pe îndeplinirea calitativă și în timp util a scopului comun.

- Dezvoltă capacitatea de luare a deciziilor

Membrii grupului sau ai echipelor au prilejul de a cunoaște opiniile și viziunile fiecărui participant. Decizia finală este luată în comun și trebuie să fie acceptată de toți membrii echipei.

La fel ca și negocierea, lucrul în grup presupune crearea de către facilitator sau moderator a unui cadru de lucru adecvat. Este nevoie să se stabilească un set de reguli, prin care să se stabilească drepturile și responsabilitățile fiecăruia. De asemenea, este necesară o evaluare continuă și o analiza finală a întregului proces de lucru. Evaluarea poate fi făcută de membrii grupului și/ sau de facilitatori.

Adoptarea unor decizii în comun

O decizie adoptată în comun este rezultatul efortului echipei și este dependentă de lucrul în echipă al elevilor. De aceea, pentru luarea deciziilor eficiente, care să se bazeze pe consensul tuturor, este nevoie de un cadru adecvat, bazat pe comunicare, respect și încredere. Luarea deciziilor în comun încurajează gândirea critică, învățarea afectivă și cognitivă, respectul pentru diversitate și unitate a diferitelor puncte de vedere și experiențe, precum și o stimulare a celorlalți pentru participarea activă în cadrul procesului de lucru în echipă sau de luare a deciziilor.

În cazul în care există sarcini de îndeplinit, iar echipa trebuie să ia decizii potrivite într-un timp determinat, aceasta poate utiliza câteva tehnici de luare a deciziilor în grup. Vom enumera doar pe cele care sunt mai des utilizate.

- Brainstorming-ul (furtuna de idei)

Este o metodă des întâlnită, deoarece stimulează consensul în procesul de luare a deciziilor. Metoda se bazează pe principiul egalității persoanelor și a ideilor. Se pornește de la premisa că nici o idee nu este mai importantă și mai corectă decât o alta. Sunt analizate, criticate, acceptate sau excluse ideile, și nu persoanele. Scopul este ca fiecare să participe activ și creativ în cadrul procesului de luare a deciziilor, prin enunțarea de soluții teoretice și practice.

Reguli de desfășurare ale metodei brainstorming:

- Membrii echipei sunt așezați în cerc sau în semicerc.
- Sunt de acord cu o anumită expunere a unei probleme simple.
- Fiecare persoană exprimă o idee, o opinie referitoare la problema pusă în discuție.
- Fiecare membru al grupului își exprimă, pe rând, punctul de vedere. Ceilalți nu își exprimă acordul, dezacordul, îndoiala etc. cu privire la afirmațiile colegilor.
- Moderatorul notează toate ideile participanților pe un flipchart sau pe o tablă, astfel încât acestea să poată fi văzute de toți participanții.
- Cine nu are nimic de spus, se poate abține.
- Participanții pot construi o idee pe baza celor deja expuse.
- În această fază, cantitatea este mai importantă decât calitatea. Nici o idee nu este respinsă.
- După epuizarea ideilor, membrii stabilesc un criteriu de evaluare a ideilor. Ei discută și evaluează toate contribuțiile, apoi selectează o singură idee sau un set de idei care reprezintă soluția cea mai bună sau care explică cel mai bine tema în discuție.
- Moderatorul nu are voie să își impună punctul de vedere sau să modifice ideile participanților conform cu propriile viziuni.

Metoda brainstorming-ului se desfășoară în mai multe etape. În prima etapă, sunt colectate toate ideile: orice idee e bună, chiar dacă a fost deja enunțată. În a doua etapă, ideile sunt discutate, sunt clarificate sau nuanțate; unele sunt susținute, altele sunt abandonate. În a treia etapă, se elaborează seturi de decizii finale, rezultate din eliminarea și combinarea tuturor ideilor enunțate. Astfel, la sfârșitul procesului de luare a deciziilor, în dependență de context și de dinamica grupului, pot fi obținute una sau mai multe decizii.

- Votul

Este o metodă accesibilă și simplă de luare a deciziilor într-un grup, însă nu arată consensul grupului. Deoarece majoritatea decide în defavoarea minorității, tehnica poate fi utilizată stabilind cote și contexte speciale pentru utilizarea votului. Votul este recomandat pentru realizarea sarcinilor care necesită un timp scurt de îndeplinire.

- Clasamentul

Metoda clasamentului combină metoda brainstorming-ului și pe cea a votului. La început, pentru luarea unei decizii, grupul utilizează brainstorming-ul pentru colectarea de idei. Apoi, în cadrul discuției, fiecare idee este analizată. În cadrul celei de-a treia etape, fiecare participant își stabilește un propriu clasament al ideilor potrivite pentru îndeplinirea sarcinii corespunzătoare. În cele din urmă, clasamentele individuale sunt centralizate într-unul comun. Ideea care a însumat cel mai mare punctaj este considerată a fi decizia grupului. Tehnica clasamentului necesită un timp adecvat de realizare a sarcinii și un cadru cooperant și de încredere din partea participanților.

- Simularea

În comparație cu celelalte metode, simularea poate fi utilizată atunci când participanții echipei se cunosc între ei și manifestă un grad ridicat de încredere reciprocă. În cadrul procesului decizional simularea reprezintă o realizare în practică a deciziilor luate în discuție, astfel ca fiecare decizie să fie evaluată nu numai din punct de vedere teoretic, ci și practic. Decizia finală este luată în comun, după ce sunt analizate toate simulările procesului de luare a deciziilor. Metoda comportă o anumită doză de emoții și necesită un cadru de încredere și respect reciproc. În acest caz, sarcinile trebuie să fie practice și complexe, iar timpul avut la dispoziție să fie suficient de lung.

Unele dintre metodele prezentate sunt mai accesibile, altele - mai greu realizabile în cadrul unor echipe care sunt constituite ad-hoc. Facilitatorii și moderatorii trebuie să creeze un cadru de cooperare și de încredere, bazat pe stabilirea unor instrucțiuni clare, pe acordarea unui timp potrivit pentru realizarea sarcinilor stabilite, pe evaluarea continuă și finală a activităților. Trebuie să se aibă în vedere că decizia în comun nu reprezintă o decizie impusă și autoritară.

Asumarea de responsabilități din partea elevilor presupune existența unor mecanisme de implicare a acestora la viața mediului școlar sau comunitar. Unul dintre aceste mecanisme este participarea prin proiecte. Prin acest mecanism, elevii își stabilesc anumite obiective de realizat, resursele necesare - disponibile sau necesare, timpul de implementare, metodele de acțiune și de evaluare etc. Cadrul proiectului reprezintă o responsabilitate asumată din partea inițiatorilor proiectului față de cei care le sprijină, în mod direct sau indirect, activitatea. Metoda proiectului presupune o incluziune proactivă și responsabilă în viața mediului școlar și comunitar. În comparație cu celelalte metode și tehnici de lucru, proiectul este o metodă integratoare, care combină alte metode și tehnici de lucru și de luare a deciziilor. În viața cotidiană, elevii pot deveni un factor real al schimbării, dezvoltării și democratizării mediului școlar și al comunităților din care fac parte. Pe lângă mediul prielnic și securizant, pentru o implicare activă și responsabilă, elevii au nevoie și de anumite resurse în procesul de realizare a sarcinilor sau scopurilor comune.

Parteneriatul și schimbarea de viziune privind egalitatea părților

Parteneriatul facilitează crearea unui mediu stimulator, prin care procesul educațional se extinde și asupra comunității. Având posibilitatea de a identifica problemele comunitare, elevii devin mult mai atenți la ceea ce se petrece în jurul lor, mult mai activi în procesul de soluționare a problemelor, mult mai responsabili în demersurile pe care le întreprind. Totodată, elevii își dezvoltă spiritul de inițiativă în raport cu comunitatea din care fac parte. Dar toate aceste aspecte se pot implementa cu succes numai dacă fiecare partener va fi considerat egal cu celălalt.

Imaginea de mai jos prezintă relația elev-părinte-profesor prin prisma principiului egalității părților. Este de înțeles că în mediul școlii relațiile fundamentale se construiesc între elevi și profesori. Dar, pe lângă acești doi actori primordiali, intervine și un al treilea actor: părinții. În această relație, părinții dobândesc o poziție intermediară. Acest element este important, deoarece sprijinul părinților este foarte

important pentru implicarea elevilor și pentru asigurarea convergenței acțiunilor educative. Cercul reprezintă comunitatea în ansamblu, iar triunghiul echilateral reprezintă mediul școlii. Observăm că relația între cei trei actori direcți ai instituției școlare este una simetrică. Laturile triunghiului exprimă egalitatea. Prin urmare, relația dintre elevi, părinți și profesori în cadrul mediului școlar trebuie să devină egală, pentru ca elevii să poată participa activ și responsabil la viața comunității.

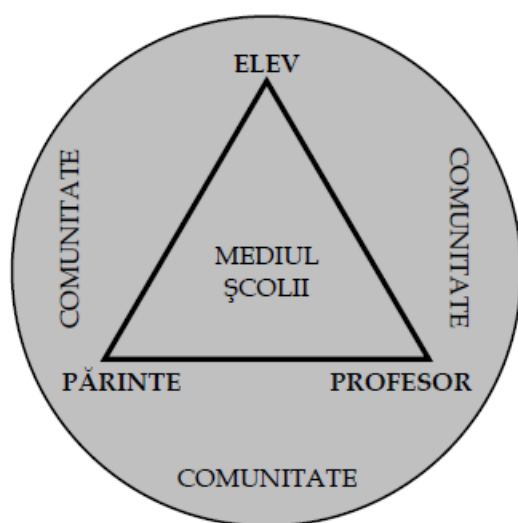

Fig. 1 Modelul parteneriatului elev-părinte-profesor

După cum observăm, principiul egalității părților, aplicabil în relația de parteneriat, schimbă viziunea privind relația elev-părinte-profesor. Astfel, în cazul realizării unor activități de participare activă și responsabilă la viața comunității, elevii nu mai sunt văzuți ca "subordonați", ci ca parteneri egali. Printr-o asemenea abordare elevii își pot dezvolta mult mai eficient și durabil calitățile personale și interpersonale:

- **comunicare permanentă cu cei din jur** (familie, școală, colegi, comunitate etc.) - elevii culeg informații, le sistematizează, le transmit, lucrează în echipă etc.;
- **motivare și disponibilitate crescută pentru învățare** - elevii acceptă provocări, caută soluții, evaluează;
- **intuiție și flexibilitate** – spirit de relaționare și de solidarizare cu ceilalți, capacitatea de a stabili prioritățile;

- **capacitatea de a coordona** – încrederea în forțele proprii și în cele ale echipei, capacitatea de a organiza evenimente, capacitatea de a evalua acțiunile personale și ale altora etc.

Pe termen mediu și lung, tratarea elevilor ca parteneri egali va aduce efectele estimate: responsabilitate, seriozitate, capacități noi, atașament față de școală și față de comunitate, încredere în instituțiile comunității, o mai mare vizibilitate a școlii în comunitate.

Parteneriatul dintre școală și comunitate

Formalizarea acestui tip de parteneriat înseamnă recunoașterea importanței implicării, asociativității, participării active și responsabilității a elevilor în mediul școlii și al comunității.

Prin participarea la viața comunității, elevii simulează procesele elaborării, luării și evaluării deciziilor. De aceea, încurajarea participării elevilor prin parteneriatul dintre școală și comunitate constituie o premisă pentru educarea lor în vederea exercitării statului și rolului de cetățean. Beneficiile participării elevilor la viața comunității se reflectă în:

- învățarea procesul democratic al guvernării și guvernantei³²; observarea procesului decizional din comunitate și exersarea adoptării deciziilor;
- identificarea problemelor din comunitate și a unor soluții de rezolvare a acestora;
- dezvoltarea capacităților de cooperare cu autoritățile locale, pentru rezolvarea problemelor comunității;
- dezvoltarea capacităților de evaluare a acțiunilor și programelor realizate de instituțiile comunitare;
- consilierea și orientarea altor elevi care doresc să se implice activ în viața comunității.

Prin abordarea de tip partenerial, instituția școlară poate contribui la stimularea participării active și responsabile a elevilor la viața comunității, prin intermediul asocierii și participării directe la depistarea și soluționarea problemelor comunitare. De asemenea, prin asociativitate elevii pot învăța principiile și mecanismele organizării democratice a societăților. În acest context, este importantă reprezentarea elevilor în diferite structuri de decizie ale școlii - consiliul elevilor, consiliul școlii etc. În cazul în

care reprezentarea va fi doar formală, fără respectarea principiilor parteneriatului, mai ales a principiului egalității părților, această modalitate de participare poate deveni contraproductivă și chiar poate avea efecte negative, contrazicând valorile care ar trebui să stea la baza vieții într-o societate democratică.

În cadrul parteneriatului dintre școală și comunitate, profesorii își extind activitatea de la cea propriu-zis didactică, la cea de moderare și de facilitare a relației cu comunitatea locală. Aceste două roluri sunt complementare și presupun adaptarea activității cadrelor didactice la specificul activităților extracurriculare orientate către comunitate.

Ca facilitator, profesorul este preocupat de crearea unui mediu propice activităților elevilor, bazat pe încredere, respect, solidaritate și responsabilitate. Îi încurajează pe elevi să învețe mai mult din propria activitate și să aplice cunoștințele în activități concrete.

Ca moderator, profesorul orientează elevii în activități, analizează permanent dinamica grupului, fără a interveni în mod direct și vizibil. În această postură, profesorul trebuie să aibă abilitatea de a conduce grupul către obiectivul urmărit și de a facilita conștientizarea eventualele puncte tari sau dificultăți.

Într-o comunitate, mediul educațional nu se rezumă la mediul școlar. Elevii trebuie să identifice și celelalte instituții cu valențe educative, cu care să inițieze parteneriate. Astfel, mediul educațional comunitar are posibilitatea să se cristalizeze și să se coalizeze în procesul de educație continuă a cetățenilor.

Resurse teoretice

Teoria culturii politice (Almond și Verba, 1966):

G. Almond și S. Verba² au întreprins o cercetare amplă între 1958-1963 cu scopul de a descoperi fundamentele culturale ale democrației în cinci țări: S.U.A., Anglia, Italia, Germania și Mexic. În fiecare țară a fost constituit și anchetat câte un eșantion de 1000 de subiecți. Gradul de participare (exprimat în performanțe practice) a cetățenilor la funcționarea unui sistem democratic a fost considerat valoarea centrală a culturii politice și civice. S-au folosit ca indicatori: volumul de cunoștințe politice; componenta civică; modalitățile acțiunii politice; aprecierea sistemului politic.

² ALMOND, Gabriel A., SIDNEY, Verba, "Cultura civică", Editura Du Style, București, 1996

Concluziile la care au ajuns în acel timp au fost: numai S.U.A. și Anglia realizaseră gradul necesar de corelare între structurile primare ale societății (familii, comunități locale etc.) și structurile politice naționale care oferă funcționalitate culturii participative democratice. În societățile unde există o ruptură între atitudinile politice și cele sociale apare fie o cultură politică de alienare (Italia), fie de supunere (Germania), fie o cultură politică contestatară (Mexicul).

Așadar, cultura politică are un impact asupra sistemului politic din care ea face parte. Există o cultură politică democratică – un pattern al atitudinilor politice care sprijină stabilitatea democratică, modernizarea politică în sensul creșterii eficienței activităților de guvernare. Cetățeanul aparținător unei democrații posedă o cultură rațional-activă, adică există așteptarea ca el să fie activ în politică, că este ghidat de rațiune, nu de emoții, în abordarea politicii, că este bine informat și că deciziile sale sunt întemeiate pe calcul atent, pe corelarea intereselor individuale cu cele ale colectivității, pe etica responsabilității. Atâta vreme cât cetățenii nu acționează la standardele culturii rațional- active, democrația se află în eșec. Nivelul scăzut de cultură politică, subinformarea, apatia, pasivitatea cetățeanului constituie indicii pentru o democrație slabă.

Teoria capitalului social Putnam (1993)

Continuă teoria culturii politice inițiată de Almond și Verba. Eficiența acțiunilor colective depinde de caracteristici ale societății, cum ar fi normele, rețelele de relații interpersonale, încrederea, care constituie capitalul social. Potrivit lui Putnam, o comunitate care deține un capital social substanțial se caracterizează prin: angajare civică, egalitate politică și solidaritate.

Teoria încrederii și reciprocității (Stolle și Wetzel 2000)

Confirmă teoria capitalului social aducând în discuție “încrederea în oameni, în instituții și valori ale reciprocității” ca valorile cele mai importante ale spiritului civic. Autorii stabilesc o corelație între “vârsta” democrației și nivelul de încredere al populației. Cei doi autori au infirmat ipoteza că încrederea și toleranța sunt cel mai puternic correlate cu familia sau grupurile religioase și organizațiile voluntare (care promovează valori comunitariene, forme ale capitalului social tradițional). Valorile moderne și postmoderne ca sentimentul eficacității personale, bunăstarea subiectivă, înclinația către protest și libertatea aspirațiilor se corelează cu un grad înalt al participării civice.

Apartenența la asociații produce rezultate benefice, de exemplu:

1. *învățare socială – activitățile grupului dezvoltă atitudinile, cunoștințele și competențele/ deprinderile pe care se bazează practicile democratice*
2. *efecte în sfera publică*, existând asociații care sprijină / finanțează infrastructura socială a sferelor publice care dezvoltă programe de schimbare, testează idei, oferă forum pentru discuții și dau expresie diverselor poziții
3. *efecte instituționale* - asociațiile dau expresie opiniilor oamenilor și îi ajută să-și prezinte punctul de vedere liderilor politici

Aplicație didactică

1. Ați primit mesaje care conțineau petiții în legătură cu care vi se solicita semnătura sau adeziunea?
2. Ce teme au constituit obiectul campaniilor prin internet?
3. Identificați mesaje, fotografii, alte materiale referitoare la astfel de forme de activism civic. Comparați trei campanii și identificați punctele comune, respectiv elementele diferențiatore.
4. Ce propuneri de îmbunătățire ați avea pentru fiecare caz ?

III. COMPETENȚE CIVICE

Competențe „universale” necesare cetățeanului:

1. asimilarea și utilizarea informației
2. evaluarea situațiilor cu mize politice și implicarea în acestea
3. luarea deciziilor
4. evaluare
5. comunicare
6. cooperare
7. promovarea intereselor

Surse pentru formarea acestor competențe civice în școală:

1. *exemplul personal al cadrelor didactice*
2. *discipline de studiu*: materialul vehiculat prin diverse obiecte de învățământ îl ajută pe viitorul cetățean în înțelegerea oricărei probleme cu caracter civic și îl va determina să caute adevărul;

3. *cunoașterea legislației* îi ajută pe elevi să înțeleagă cum se aplică sistemul legislativ; scopul este de a conserva și de a face și mai evident rolul legii într-o democrație;
4. *probleme sociale*: înțelegerea unor chestiuni cu legătură directă la viețile oamenilor, cum ar fi războaie, crime, sărăcie reprezintă un prim pas spre rezolvarea lor;
5. *gândirea critică*: elevii evaluează, testează, valorizează și interpretează diverse probleme;
6. *clarificarea valorilor*: elevii își chestionează fără a judeca valorile, astfel încât să-și identifice sensul acțiunilor, să aibă o abordare pozitivă și să fie entuziași
7. *dezvoltare morală*
8. *implicarea comunitară*: elevii învață acționând. Încurajează experiența directă a cetățeniei în lumea reală, de exemplu voluntariatul într-un spital sau pentru o campanie politică;
9. *reforma instituțională în învățământ*: viața în școală are mai mare impact decât orice altceva predat în clasă; elevilor ar trebui să li se permită să aibă multe responsabilități și o implicare reală în procesul de luare a deciziilor în școală.

Caracteristicile și comportamentele unui bun cetățean; aceste trăsături constituie profilul de competențe ce trebuie cultivate cu precădere prin educația civică, respectiv:

1. cunoașterea evenimentelor curente
2. participarea la treburile școlii și ale comunității
3. acceptarea unei responsabilități desemnate
4. preocupare pentru bunăstarea celorlalți
5. conduită morală
6. acceptarea autorității superiorilor ierarhic
7. capacitatea de a pune întrebări
8. capacitatea de a lua decizii înțelepte
9. cunoștințe despre guvernare
10. patriotism
11. împlinirea responsabilităților de familie
12. cunoștințe despre comunitatea mondială
13. toleranță față de diversitate în cadrul societății

Politicile educaționale sunt influențate și influențează societatea civilă și determină modul în care școlile, profesorii și elevii învață și practică cetățenia, care constituie fundamentul societății civile. Practicile instrucționale, cultura și etosul organizației școlare vor avea efecte decisive asupra modului în care sunt înțelese și vor fi practicate cetățenia și democrația de către elev - viitor cetățean.

Profesorul de cultură civică trebuie să oglindească atât în propria viziune pedagogică, cât și în abordările didactice următoarele aspecte:

- preocuparea pentru adecvarea procesului de instruire la nevoile fiecărui individ: capacitatea de a identifica nevoile/domeniile de dezvoltare ale fiecărui elev, de a identifica ritmul dezvoltării (a accepta că dezvoltarea se produce în ritmuri diferite la momente diferite); capacitatea de a adecva situațiile de învățare, conținuturile și materialele educaționale la caracteristicile individuale ale elevului, de a încuraja spiritul de inițiativă și capacitatea de studiu independent ale elevilor;
- maximizarea potențialului fiecărui copil (cu deosebire al copiilor dezavantajați): capacitatea de a diagnostica nevoile fiecărui elev, în termenii unor caracteristici fizice, cognitive, afective, socio-economice sau culturale;
- evaluarea holistică a performanțelor: capacitatea de a adapta modul de evaluare la dezvoltarea globală a elevului și de a utiliza informațiile evaluative pentru a proiecta activități de predare-învățare; dezvoltarea capacității de autoevaluare la elevi; elaborarea unor instrumente de evaluare; interpretarea rezultatelor evaluării pentru adoptarea de decizii și ameliorarea activității; utilizarea adecvată a metodelor alternative de evaluare;
- adaptarea la schimbare: capacitatea de a identifica schimbările din societate și natura lor (direcții, tendințe, calitate), a evalua acțiunile/practicile elevilor și a sugera și implementa modificările necesare;
- implicarea elevilor în învățare, dezvoltarea motivației, negocierea cu elevii a diferitelor tipuri de reguli; favorizarea definirii unui proiect profesional al elevului. munca în echipă.

Mai concret, competențele profesorilor, din perspectiva educației civice sunt următoarele (Birzea, 2000, www.civica.ro):

- abordarea problemelor din perspectiva elevului;

- sesizarea și acceptarea similitudinilor și diferențelor dintre el însuși și elevi, ca și dintre elevii înșiși;
- respectarea drepturilor elevilor și manifestarea unei atitudini de sensibilitate față de nevoile și interesele lor;
- soluționarea problemelor și a situațiilor ambigue, complexe, din clasă sau din școală;
- capacitatea de a se vedea pe sine, ca și pe elevi, ca membri activi ai comunității locale, naționale și globale;
- capacitatea de a integra propriile sale priorități într-un cadru comun de probleme și valori, precum și de a acționa pe baza deciziilor elevilor;
- capacitatea de a-și recunoaște greșelile în fața unui grup și de a valorifica din punct de vedere educativ consecințele acestora;
- capacitatea de a dezbate aspecte ale curriculum-ului ascuns

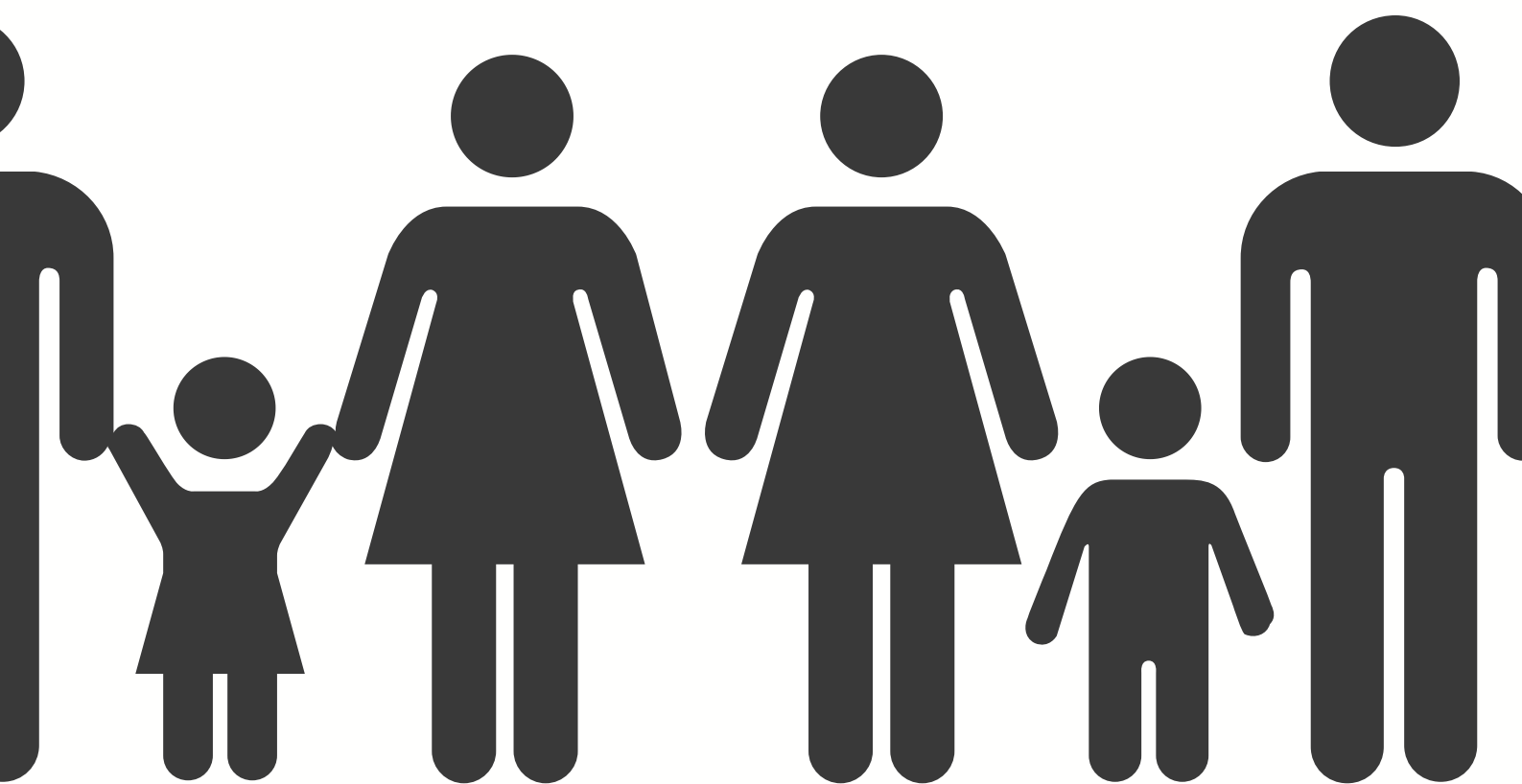
Principii pe care ar trebui să le împărtășească un bun profesor de educație civică/ cultură civică:

1. profesorul are o viziune articulată clar privind educația;
2. materialul pe care îl predă este important și substanțial, deci merită să fie transmis elevilor;
3. materialul de studiat este organizat în forma unei probleme sau a unei chestiuni care să fie investigată în viitor,
4. se acordă o atenție specială stimulării gândirii în cadrul unui context în care cunoașterea are sens;
5. profesorul are capacitatea să conecteze materialul de studiat cu experiența și cunoștințele pe care le are elevul;
6. elevilor li se solicită să fie activi în activitatea instrucțională;
7. elevii sunt încurajați să împărtășească celorlalți ideile și să se bazeze și pe ideile celorlalți;
8. sunt stabilite legături între sala de clasă și lumea reală din afara școlii;
9. clasele sunt caracterizate prin încredere și deschidere; elevilor le este ușor să participe.

Bibliografie recomandată

- **Albulescu, Ion, Mirela Albulescu** (2000) *Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane – elemente de didactică aplicată*, Polirom
- **Almond, Gabriel A Sidney Verba** (1996) – *Cultura civică*, Editura Du Style, București
- **Balahur, Doina** (1999) “Societatea civilă: Opinii, puncte de vedere, perspective”, în *Sociologie Românească* nr.II, anul 1999, Asociația Romană de Sociologie
- **Bîrzea, Cezar** (1999) – *Cultura civică*, Editura Trei, București
- **Coțofană-Boeru, Emanuel și Elena Bălan** (2002) „Educația civică” în Vlăsceanu, Lazăr (coordonator) *Școala la răscruce – Schimbare și continuitate în curriculumul învățământului obligatoriu, studiu de impact volumul 1*, Polirom
- **Gollob, Rolf** (coord) (2005) *Manualul pentru formarea cadrelor didactice în domeniul educației pentru cetățenie democratică și al educației pentru drepturile omului*, disponibil la http://www.tehne.ro/resurse/TEHNE_formarea_cadrelor_didactice_ECD
- **Hatos, Adrian** (coord.) (2004) *Cum se învață cetățenia activă în România?* disponibil la http://www.socsci.kun.nl/re-etgace/Romanian_booklet.pdf
- **Keen, Ellie, Anca Tîrcă** (1999) *Educația pentru cetățenie*, Ghid pentru profesori, Editura Radical
- **Precupețu, Iuliana** (2003) “Participare socială, capital social și sărăcie”, în *Revista Calitatea Vieții* disponibil la www.iccv.ro/romana/revista/rcalvit/pdf/cv2003.3-4.a02.pdf
- **Rădulescu Eleonora, Anca Tîrcă** (2004) *Educația civică prin activități extrașcolare cu caracter interdisciplinar*, Ghid pentru profesori și elevi, Polirom Educația 2000+
- **Sandu, Dumitru** 2003 – *Sociabilitatea în spațiul dezvoltării*, Polirom

- **Strâmbeanu, Marius** (2005) "Implicarea civică a tinerilor din România", în *Revista Calitatea Vieții* disponibil la www.iccv.ro/romana/revista/rcalvit/pdf/cv2005.3-4.a03.pdf
- Participarea elevilor în școală și comunitate. Ghid pentru profesori și elevi/ Luciana-Simona Velea (coord.), Nicolae Toderaș, Mihaela Ionescu – Botoșani: Agata, 2006

Asociația Active Yourope
Iunie 2022